

VESTUL ROMÂNIEI

Ziar românesc independent din Oradea-Mare.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
Biroul „Simplon”
Pasajul „Cultural Negru”
Manuscrisurile nu se înapoiază.

FONDATOR: ȘTEFAN MĂRCUȘ.
Apare sub conducerea unui Comitet de Direcție.
Redactor responsabil: M. G. Samarineanu.

ABONAMENTE:
Pe o lună. 25 Lei
Pe un an. 260 Lei
In America 3 dolari

Bilanțul uzinelor

Primjurisconsult Dr. Mangra răspunde D-lui Dr. N. Zigre fost subsecretar de stat

In numărul de Jol al ziarului maghiar „Nagyvárad” d. primjurisconsult al orașului Oradea-Mare, Dr. Demetriu Mangra, răspunde la scrisoarea deschisă a d-lui fost subsecretar de stat Dr. Nicolae Zigre către d. prefect al județului Bihor Dr. Nicolae Popovici în chestiunea bilanțurilor dela uzinele orășenești, despre cari am scris și noi.

D. Mangra spune: Este ceva neobișnuit și curios a discuta chestiuni publice în forma unei scrisori deschise și mai ales când un fost ministru român se adresează către un prefect român în România în limba maghiară. Autorul ori a intenționat să arate că și din depărtare poartă grija chestiunilor de ordin public, ori a intenționat ca să influențeze opinia publică și prin aceasta să facă presiune înainte de a fi revizuite și aprobate bilanțurile uzinelor orășenești.

D-l Dr. Zigre a dorit să ajungă 3 scopuri, și anume nu numai ca deputat al orașului Oradea-Mare dar și ca „modest și simplu cetățean” al acestui oraș.

Ad 1. Trebuie să ne bucurăm, dacă după 5 ani de administrare fără controlul opiniei publice se mai găsesc bărbați, cari joacă un rol în viața publică și cari se interesează de chestiunile orășenești. D. Zigre ca f. Ministru, deputat, a fost în situație ca să intervină ca populația să nu fie eschisă în întregime din controlul — conducerei administrației și azi își propune credința printr-o scrisoare deschisă, dar nu în parlament unde aparține rezolvarea chestiunilor principiare — importante. D. Dr. Zigre ca cel mai distins cetățean al orașului nostru deși a fost numit în comisia juridică și financiară a orașului Oradea-Mare, de când a fost Ministru nici odată nu ne-a onorat cu prezența.

Ad 2. Statutele uzinelor asigură controlul și critica uzinelor orășenești, noi, funcționari, fără importanță, într-adevăr nu putem ști, oare cari sunt adevărații și sinceri reprezentanți ai tuturor cetățenilor din oraș.

Dacă D-l Dr. Zigre nu a aflat de necesar, ca să discute principiar despre chestiunea uzinelor, cu atât mai mult a accentuat tema care prinde ușor, și este mai cu efect, și anume că nici în principiu nu se poate admite participarea în vre-un beneficiu din veniturile uzinelor din partea acelor cari conlucra la menținerea lor, și declară ca imoral votarea tantielor.

Cred că expresiunea e cam tare din gura d-lui deputat.

Noi am fost în clar cu principiul de moralitate și imoralitate atunci când am făcut statutele cu aprobarea organelor de guvernare precum și astăzi când în aplicarea acestora, după munca depusă, se-am hotărât pe seama noastră tantielem caresele careva.

Mă bucură faptul, că după război se mai găsesc cetățeni cu sentimente altruiste, cari sunt gata a conduce pe lângă răspundere, și fără să-lar uzinele orășenești. Sunt conștienți că reprezentanții cetățenilor dela uzine își vor detraga consecințele și vor preda locul lor altora, cetățeni cu sentimente devotate de altruism.

În aceea ce privește funcționarii, cari sunt membri din oficiu ai comisiilor, este drept că aceia ca „slujaii orașului primesc un salariu, dar acel salariu îl primesc pentru-ca să facă administrație iar nu pentru-ca să conducă în bază comercială uzinele orășenești.

Ad 3 D-l Dr. Zigre spune că este contrar etice funcționarului, ca funcționarul superior să beneficieze din uzine cu sute de mii, pe când oferă ca un contrast batjocoritor celorlalți o almeză de 20.000 Lei.

Ca funcționar superior al orașului respingă însușirea aceasta a d-lui Dr. Zigre.

Eu văd demoralizarea sistemului acolo, că mulți ar dori să vază în funcționar numai pe „slugă,” și uită a le da cinstea care cu drept o pretind el dela funcțio-

nari. Suma de Lei 20.000 nu s'a dat funcționarilor dar s'a așezat pentru cassieria orașului, spre ajutorarea funcționarilor bolnavi.

Noi ne simțim ca să agonisim cât numai putem pentru oraș, dar nu ne succedem întodeauna. D-l Dr. Zigre reține în casa „Apollo” proprietatea orașului o locuință constatătoare din 8—10 camere, pentru care doar că solvește suma de Lei 8—10.000 chirie anuală, pe când chiria ar fi 50—60.000 Lei. Sperăm, că d-l Dr. Zigre în viitor ne va de posibilitatea să economisim această mică sumă pe seama orașului.

În ce privește automobilul orășeneș, d-l Dr. Zigre nu odată s'a folosit de el, și are dreptate, când spune că susținerea lui costă orașul sume considerabile, de aceea și pentru-că îl folosesc și uzinele s'a hotărât ca speșele pentru susținerea lui să fie acoperite și din bugetul uzinelor orășenești.

Până aci declarațiile d-lui Dr. Mangra. Așteptăm răspunsul d-lui Dr. Zigre, pentru-ca să rezumăm.

Răspunsul d-lui Dr. Mangra servește spre justificarea noastră. A fost loc, ca să clarificăm unele chestiuni cari nu' l priveșc personal numai pe d-nii dela uzine, dar priveșc chivernisirea bunurilor comune, înființate cu scopuri „altruiste”.

Constatăm, că d-l dr. Zigre și-a comunicat observațiile sale și în ziarele românești.

D-l dr. Zigre în Oradea, merită o locuință cu 10.000 Lei chirie. Consiliul orașului l-a recunoscut acest drept aprobându-i contractul.

Dar nu știu în ce bază merită să stea în casele orașului cu cunoștința d-lui Prim-jurisconsult fără contract, strălăni comercianți, cari speculează situațiile cu chirii ridicole, iar firmele românești nu au loc, dispar pe strada principală, și acele ce au fost cu cunoștința Domniei Sale.

Este natural că d-l dr. Mangra respectează statutele comisiilor înstituite pe lângă consiliul orașului. Permite însă să' l întrebăm, că de ce nu respectă, mai bine zis, de ce nu intervine ca să se execute de el și hotărârile aduse în ședințele comisiei teatrale, care a muncit și muncește fără tantielem, apără un avut cel puțin atât de important după cum sunt uzinele cu tantielem dela munca grea.

De ce s'a grăbit transmiterea bilanțurilor uzinelor dela Primarie la Prefectură. Decisele au fost aduse în ședința Consiliului din 20 Februarie, iar dosarele au sosit la Prefectură în 28—29 Februarie a. c., adevă înalte de a fi trecut termenul de apel prevăzut de lege!

Este absolut justificat ca funcționarul să beneficieze după munca lor și în afară de salariu prost de funcționar pe care-l primesc, dar este imoral ca „unii” să beneficieze cu zeci de mii, iar alții muncitorii tot atât de cinstiți ai orașului, și cari nu au fericirea să fie repartizați la serviciul uzinelor, să cetească fericit din ziare câte mii au primit colegii lor din organizațiile economice „altruiste” ale aceluiași oraș.

Amenințarea, că vor abdice reprezentanții populației dela uzinele orășenești, ne pare prea puțin serioasă. Suntem siguri că s'ar mai afla în Oradea-Mare bărbați pricepui și devotați cari și-ar lua sarcina. Funcționarii au datoria să lucreze în interesul orașului, acolo unde-i pune ordinul Primăriei, trebuie numai să se respecte statutul funcționarilor.

Noi nu am creiat România-Mare, pentru-ca să sprijinim interese individuale, ci pentru-ca să fim o țară democratică și fericită pentru toți cetățenii ei.

Inseilări

Se împlinesc cinci ani de când limba românească figurează ca limba Statului român în provinciile alpine. Cinci ani — și nici un progres îmbucurător, afară de cel realizat în școlile românești și acela că o parte dintre evrei și unguri au început să rupă românește, pe ici, pe colo. Nu limba stricată, vorbită de aceștia din urmă ne mănește pe noi, căci avem încrederea că greșelile de conversație vor dispărea cu timpul. Sunt greșeli și își au scuzele lor, dacă ținem seama de bunăvoința acelor cari încep să-și însușească limba noastră.

Alteceva mă determină să scriu aceste rânduri. E limba românească, scrisă de concetățenii noștri evrei și maghiari. Da; limba românească din atize, firme, filme de cinematograf, etc., n'o putem recunoaște. E o batjocură și o sfidare, pe care o avem în fața ochilor în fiecare zi, în fiecare moment. Traducerile de mai sus nu sunt făcute de oameni cunoscători, ci de orice venit. Fiecare evreu sau ungar dacă se încumetă să încurce câteva vorbe românești, crede că e în stare să facă și traduceri în această limbă. Nu tăgăduim bunăvoința acestor oameni, dar ar trebui conștienți odată că nu orice ignorant certat cu gramatica e chemat să facă și traduceri.

Și cu toate astea, așa se întâmplă. Cine nu știe, n'are decât să facă o plimbare pe la noi și se va încredința. Pe stradă îți izbesc revoltător ochii frazele idioate, paraitice, construite din cuvinte românești scâlțate sau din cuvinte maghiare româizate, astfel că în loc să ne scăpăm cu orice preț, de strălăzmele invadate până acum în limba noastră, ne vom trezi mai târziu că nu numai cele vechi se vor înrădăcina și mai adânc — ca niște buruieni într'un lan neplăcut — dar altele noi, neobservate deocamdată își vor face apariția, pretențioase, disputându-și dreptul de cetățenie.

Ca să ilustrez spusele mele, iată câteva fragmente dintr'un afiș al unui cinematograf local: . . . Film istoric însemnat în 9 act cu preluđu . . . Biletetele se pot deșta la fiecare reprezentăție . . . „In rolul 50.000” (adică vrea să spună că 50.000 de persoane au jucat filmul) . . . Voi mai cita și dela vitrine: „ghete pentru sportmani de gumă” . . . „fabrică de lucru de mână” „ciorapi pentru copii lungi”, etc.

De prisos să mai continuăm. Suntem edificați.

Oare nu se găsesc români cari să înceapă o acțiune de purificare, spre a scăpa limba românească de-o așa schingiere deplorabilă? Nu constitue dovezile de mai sus cea mai gravă insultă adusă nouă, cari ne iubim limba tot atât cât viața? Se poate ca atunci, când în școlile noastre ne supraveghem cu cea mai mare severitate limba strămoșească, în afară de școală s'o lășăm pradă batjocurei oricărui venit? . . .

Sincerius.

Basarabia

În timp ce Parlamentul francez ratifică alipirea Basarabiei la patria mamă și delegații români și sovietici se îndreaptă spre Viena pentru a trata reluarea legăturilor diplomatice între aceste două țări, în Rusia au loc întruniri și meetinguri de protestare, în cari se cere ca Basarabia să fie proclamată independentă și, sovietizată, să se alipească la colosul haos Rikovist.

E curioasă această atitudine a comisarilor biagoslovitului popor întru ignoranță, r.s. Se știe că atunci când între două țări se încep negocierii — și dintr'o parte și din alta, se ivesc sentimente curtenitoare și nici decum belicoase.

Chestiunea Basarabiei, atât pentru noi cât și pentru întreaga lume, este definitiv tranșată. Unirea ei cu patria noastră n'a fost decât repararea unei nedreptăți, care durează de decenii.

Orice agitație în această chestie este și zadarnică și, mai ales dăunătoare scopului pentru care au fost convocate tratativele la Viena.

Atâta lucru ar trebui să știe marii politiciani ai sovietelor.

Știri mărunte

— În ziua de 11 c. a încetat din viață la Sofia, Ivan Gheșoff șeful partidului naționalist din Bulgaria, fost în mai multe rânduri prim-ministru. A prezidat cabinetul din 1912 care a declarat războiul Turciei.

— Turburările provocate de comitagi bulgari în Macedonia au avut ecou în întreaga Europă. Guvernul englez s'a pronunțat, prin unul din membrii săi, că ar trebui dat un nou statut Macedoniei. Țara noastră, având interese speciale, va trebui să aibă cuvânt.

— Președintele Coolidge al Statelor Unite a trimis un mesaj Congresului, prin care se exprimă pentru necesitatea reducerii cu 25% a impozitelor.

— În Maroc au loc lupte între spanioli și rebeli. Duminică trecută, spanioli au respins pe rebeli capturând 300 oameni și numeroși răniți.

— În Parlament, Vineri și Sâmbătă, s'a lucrat în secțiuni legea chiriilor propusă de d. Mărzescu, iar Luni va începe discuția publică a acestei legi.

— Legea chiriilor a fost votată de Senat cu oarecari amendamente, în ședința din 12 Martie.

— Sighetul Marmăției este terorizat de o bandă de hoști bine organizată care cutreără satele și jefuște populația.

— Parchetul din Brașov a descoperit un nou furt de 3 vagoane cu piese de alamă cari se furau dela locomotivele și vagoanele ce intrau în reparația diverselor ateliere.

— În trenul Siblu—București, Miercuri a avut loc un furt. D. Gabani din Siblu ducea cu el o valiză în care avea lire sterline, dolari și coroane cehoslovace în valoare de 5 milioane. Ațipind i s'a susstras valiza.

— În Grecia, în fața legațiunilor engleză și română au explodat mai multe cartușe de dinamită, provocând mari stricăciuni legației engleze. Președintele consiliului grec, Papanastasiu, a prezentat regretele guvernului.

— După ziarul Tribuna dela Roma se crede că Vaticanul va recunoaște în curând guvernul sovietic pentru a ușura situația catolicilor din Rusia.

— Săptămâna trecută au fost 1.101.000 lucrători fără lucru în Anglia, cu 18.700 mai puțin ca săptămâna trecută.

— Guvernul jugoslav a cerut guvernului român învoirea de a construi o linie ferată, care să lege localitatea Jomboli (trecută la noi în urma delimitării frontierei) cu liniile ferate din Jugoslavia.

Citiți și răspândiți
Vestul României

Ședința comitetului administrativ orașenesc

Vineri la ora 11 a avut loc în sala mică a primăriei ședința lunară a comitetului administrativ orașenesc. Au luat parte d-nii: Dr. N. Popovici prefectul județului, d-l Dr. C. Bucico primar, Dr. Voștinar I. primnotar, D-l Aurel Catana prefect de poliție, Dr. Soos, Dr. Gh. Popa, Dr. Caba revizor, Dr. Mangra primjurisconsult, Dr. Hovanyi rectorul Academiei de drept, Dr. Vitan consilier financiar, Dr. Comsia primmedic, Dr. Moscovics, Turzi, Varro Domokos dela serviciul de poduri și sosele și Nijalovschi dela Sedria Orfanală. După ce d-l Prefect a deschis ședința, d-l Voștinar citește raportul primăriei.

D-l Dr. Gh. Popa, notar public cere o lămurire în chestia controlului străinilor. Se referă la legea din 14 Octombrie și la ordinul trimis prefecturii orașului în Noembrie și întreabă dacă s'au luat măsurile în vigoare căci acest ordin trebuia executat în 4 luni.

D-l Prefect răspunde spunând că nu are alt ordin iscălit de d-l Franaso-ici cerea suspendarea aplicării până la noi dispozițiuni probabil până ce se va elabora regulamentul de care amintește această lege. Cu această ocazie, d-sa, spune că controlul străinilor și dreptul de apărțință va fi supus unei revizii. S'au acordat multe apărțințe pe căi doșnice, prin procurarea de acte false. De altfel toți câți au apărțințe, veniți după 1918, nu trebuie să se simtă asigurați, căci nu sunt definitive aceste apărțințe.

Dr. Moscovics: Luând cuvântul constată din raportul orașului că industria orașului este în decadență. Dovadă: 75 brevete au încetat și numai 49 s'au cerut. E o tristă oglindă a situației, aceasta, la cu bucurie act că cheltuielile comunei în decursul lunii Februarie au fost de 1,714 080 lei iar veniturile de 5,473.000. Veniturile mari sunt bune numai atunci când nu îngreunează situația cetățenilor. Asupra acestui lucru atrage atenția. Spune apoi că comisiile speciale nu sunt chemate să se pronunțe asupra chestionilor de rezort. Și dă ca exemplu afacerea Grünstein, cu exploatarea pădurei primăriei. Accentuează asupra acestui lucru, atât pentru ușurarea instituțiilor și a celor din fruntea lor, cât, mai ales și în interesul public.

În chestia parcului din Piața Unirii d-sa spune că s'a plătit 500.000 lei unor ingineri cari au alcătuit planul. Dece această risipă, când orașul

are un birou de ingineri ai săi angajați?

D-l Dr. N. Popovici răspunde că scăderea brevetelor se datorește în bună parte multor negustori cari s'au ivit în orașul nostru, crizei de bani și mai ales comercianților ambulanti.

În chestia Grünstein spune că oferta lui este cea mai avantajoasă. A consultat specialiști înainte de a o aproba și s'a convins.

D-l Dr. Bucico spune că planul parcului nu costă 500.000 lei ci 8% din valoarea totală care se ridică la 1.500.000, adică 120.000 lei. Spune apoi că planul acesta executat va forma o podoaabă pentru oraș, cum rar găsești. Parcul va fi la înălțimea scopului și va încadra mareș monumentul M. S. Regelui.

Citește apoi d-l Dr. Comsia raportul d-sale asupra stării sanitare a orașului și d-l Vitan consilier financiar, raportul asupra veniturilor administrației financiare pe care le publicăm la informații. rep.

Șezătoarea Cercetașilor.

În ziua de 14 Martie a avut loc a IV-a șezătoare cercetășească în sala festivă a Primăriei. Cuvântul de deschidere l'a pronunțat Comandantul cohortei „Gelu” prof. Iosif Pogon, Cercetașa Marla Vereș a rostit „Legea cercetășească”.

Primul punct al programului a fost frumoasa conferința a D-lui director Gheorghe Bota, a cărui activitate culturală este bine cunoscută și mult apreciată de publicul românesc din Oradea-Mare și jur. D-l director a vorbit despre „Sufletul Eroilor” arătând cari sunt caracterele psihice ale unui erou. Prin frumoase cuvinte arată cum poate o țară să se ridice prin puterile sale proprii, căci „după cum se înalță eroii așa se ridică și o țară”. A fost îndelung aplăudat.

A urmat corul cercetașilor dela școala normală, sub conducerea institutorului Sorescu.

Un deosebit succes a înregistrat șercetășea Leontina Gozmanu elevă din cl. V-a a liceului de fete „Oțtea Doamna” care a recitat poezia „Dușmancele”. A urmat un quartet prep. de cercetașul Torsan. Atât quartetul cât și producțiile cu ghitară ale cercetașului Gilobnischii au plăcut publicului. A mai recitat cercetași Nistor și Roman.

E. L. B.

Imfrumșetarea Oradiei-Mari

Câteva cuvinte despre planurile inginerului-Arhitect Dulliu Marcu

Ridicarea statuei equestre a M. S. Regelui în piața Unirii a dat prilej, să asigurăm acestei piețe frumoase o amenajare monumentală din punct de vedere al dezvoltării orașului.

Teritoriul fiind foarte larg, formarea arhitectonică a pretins, în interesul privirii generale estetice, ca statuia să fie înălțată de asupra nivelului. Spre acest scop în nemijlocita apropiere a statuei s'a format un platou sep rat, care stă în general cu un metru și jumătate deasupra înălțimii trotuarului. Pe acest platou ridicat, la ambele laturi ale statuei, sunt planuite două fântâni artesiene. Cei doi pereți parapete ai basinurilor se află situați paralel cu latărea longitudinală a statuei. La coronamentul parapetelor și la capetele lor, vor fi așezate vasele de piatră artificială pentru flori. Iuși pereții parapetilor sunt împodobiți cu ornamente din piatră artificială. La fiecare parapet apa se varsă prin trei guri de satiri, într'un basin mai mic, iar din acesta curge în rezervoare largi.

Platoul ridicat este înconjurat cu o balustradă din piatră artificială, iar la cele două capete ale platoului vor fi așezate bănci ornate de piatră. În direcțiunea celor două axe ale platoului, conduc patru trepte spre trotoare. Intreg teritoriul e înconjurat cu o balustradă exterioară turnată din piatră artificială. La colțuri vor sta pe postamente vase pline cu flori. La cele opt colțuri ale platoului mijlociu vor sta opt lampadare din piatră artificială, iar motivul cu lămpile va fi executat din fier forjat, acestea firește, vor fi mai scunde, ca statuia.

Cele patru peluze, situate la colțuri, vor fi amenajate din punct de vedere al grădinaritului astfel, ca stratul de iarbă să fie sub nivelul trotuarului. Aceste peluze vor fi ornate cu flori unicolore, motive renesanse. De arece însuși postamentul cu statuia este mai înalt cu 75 metri, împreună cu înălțimea platoului, statuia va sta cu vre-o 9 metri deasupra nivelului pieței. Înălțimea această e atât de considerabilă, încât va fi predominată întreaga amenajare artistică a pieței.

Celelalte trei părți mai lungi și mai înguste ale pieței Unirii, de asemenea sunt înconjurate cu balustrade de piatră artificială. Pe aceste părți arhitectul a planuit fântâni decoroive și fragmente de arhitectură. Ornamentul de plante și flori așiderea este adăncit sub nivelul

trotuarului. Opera este așa de impozantă, în cât în nici un alt oraș, chiar din cele cu trecut artistic, nu se găsește. Arhitectul a prins toate motivele artistice armonizate ca arhitectură, raze de apă, ornamente de plante, flori și luminat. Deși amenajarea s'a pornit pe baza motivelor clasice, cu toate acestea este modernă. Tot ce se poate produce prin piatră, apă și luminat, prin tehnica și tehnologia modernă, conține acest plan executat de un artist adevărat. În locul cuburilor de beton vechi și duri din trecut, putem asigura o amenajare demna statuei, care va fi totdeauna spre fala orașului și a Domnului arhitect.

Acum ar trebui să ne năzuim numai, ca lucrările să fie executate, exclusiv, de către cățățenii acestui oraș.

Iosif Kőszeghy

inginer șef, consilier tehnic.

Societatea Filarmonică

va da al d-ilea concert în ziua de 18 Martie, în Cerculul Catolic, cu concursul d-nei Aranca Pollerman. Va conduce d-l Iosif Vomaszka.

PROGRAM:

I. *Bethoven: Sinfonia VI (Pastoral)*. 1. *Empfindungen bei der Ankunft dem Lande*, 2. *Szene am Bach*, 3. *Lustiges Zusammensein der Landleute*, 4. *Gewitter Sturm*, 5. *Hirtengesang, frohe und dankbare Gefühle nach der Sturm*. Executate de orchestra societății.

II. *Bethoven: Concert pour violon*. 1. *Allegro*, 2. *Larghetto*, 3. *Rondo*. Executate de d-na V. Aranca Pollerman, artista de vioara, acomp. de orchestra societății.

III. *Hoffman: Im Schlosshof*. (Suite op 78.) 1. *Türmerlied*, 2. *Traum unter der Linde*, 3. *Spielmann*, 4. *Liebesscene*, 5. *Beim Turnier*. Executate de orchestra societății.

Concertul se va începe la orele 9 preclis. Sala în timpul executării programului va fi închisă.

Prețurile: 120, 80, 50, 40, 30, 20 Lei. Buvetele se află la librăria *Emanuil Vidor* (Bul. Regele Ferdinand No. 2).

Membri fondatori și titulari sunt rugați ca, pentru designarea locului, să-și prezinte până în ziua concertului, controlorului societății d-l Emanuil Vidor (Bul. Regele Ferdinand 2) cartea de membru, la din contra, se va presupune ca nu doresc să profite de acest beneficiu.

Un manual didactic

Geografia Județului Bihor a D-lui Dejeu de care s'a dus vestea pentru nerozenile și stilul ei fără precedent în literatura noastră didactică, a fost interzisă de Ministerul Instrucțiunii de a mai fi utilizată în Școlăle primare.

Se părea că pe viitor Școala noastră de aici va avea norocul să dea micilor școlari o carte scrisă ca lumea și potrivită cu ei.

În ciuda tuturor așteptărilor par'că, n'a fost așa. Opera D-lui Dejeu este continuată de alți autori cu diferite titluri oficiale școlare și cari au avut grija să scrie pe dosul cărții: „Toate drepturile rezervate”. Între cartea D-lui Dejeu și cea de care vorbim este totuși o deosebire și trebuie să o menționăm: Prima era mai voluminoasă, pe când autorii cărții care se vinde cu frumoasa sumă de 7 lei, au reușit să grămădească aceleași perle de idei și mai ales de stil numai în 20 pagini.

Să facem o mică privire asupra conținutului.

Tot materialul e împărțit în 27 lecțiuni, prezentat fără a avea le-

gătura progresivă ce se cere dela orice manual didactic și mai ales pentru unul de școala primară. Dar stilul! mai ales stilul.

De scaderile acestui manual de geografie își poate da seama la prima vedere și un om străin de ale pedagogiei.

Fără a face prea multă teorie, lesne rămânem convinși că la alcătuirea unui manual didactic sunt două considerațiuni călăuzitoare: I. Materialul de predat, II. Elevii pentru cari se face manualul.

Împăcarea cât mai potrivită a acestor două principii trebuie să îmbrace o haină și această haină este forma.

Lecția I.

Se descrie o sală de clasă ca și cum toate sălile de clasă ar fi așa. Se face chiar planul clasei fără să se știe orientarea. Și-cum se spune că trebuie făcut planul! Se întrebuințează cuvinte ca: *uzat, revizite*.

Lecția II.

Toate școlăle or fi la fel? Și aici se face planul fără noțiuni de orientare

Lecția III.

Iarăși păcatul generalizării. La toate școlăle sunt așezate casele la stânga și la dreapta?

Ca să se dea noțiunea de stradă se expune: *Față'a față cu un șir de case se află alt șir de case. Între acestea se află un loc gol, care se numește stradă*. Ni-se mai spune că *„fi care casă are curte, grădina și „supra-dit cate”*. Pe lângă „supraedificat” mai auzim de *„temă domestică”*.

Lecția IV.

Se putea ca tocmai casa părintească să rămână ară *„supraedificate”* și tema domestică? Iarăși plan fără orientare.

Lecția V.

Știam noi oare că: *„Mai multe strade și piețe împreună formează o comună”*? Mai departe: *„Casa care s'a zidit pe cheituala unui singur om se numește particulară. Casa care s'a zidit pe cheituala și spre fotosul mai multor oameni se numește publică”*. Despre cătun se spune tocmai după orașe și în această lecție se face plan fără orientare.

Lecția VI.

Când a vorba de primar se spune copilor: *El este organul executiv al tuturor dispozițiilor, care privesc comuna!* Toată lumea știe că *„primăria comunală”* este o clădire, iar primarul și ajutoarele sale formează altceva.

Lecția VII.

Nimeni nu poate pricepe ce este *„hotarul comunal”*. După autorul, hotar când limită în lecția XVII, hotar esie un semn, iar în lecția de față e cuprins: *Producele comunei:*

Lecția VIII.

„În hotarul comunei noastre se face bine grădii, secara, ovăzul, orzul și cucuruzul (păpușolul)”. Dece se generalizează? Oare la Budoreasa pe drumul ce duce la Stăna din Vale și alte comune dela munte, tot așa o fi?

Același păcat cu tot ce se mai spune în lecție.

(Stăruitul în N-rul viitor).

T. Ștefănescu
profesor.

Tribuna liberă

Exploatarea pădurii oraşului.

DOMNULE DIRECTOR!

În ziarul „Nagyvárad Naplo” din 8 Februarie a apărut un articol intitulat: „Oraşul finanţează exploatarea de păduri d-lui Grünstein”. Nu vreau să polemizez prin coloanele ziarelor, totuşi, în interesul adevărului şi al reputaţiei mele personale, ţin să lămuresc unele lucruri.

Articolul în chestiune n'are la bază fapte şi este inspirat de o vădită tendinţă şi deci, marele public e în credinţa că, graţie Consiliului oraşenesc asi fi obţinut o afacere de mai multe milioane.

N'a încercat nimeni să se convingă asupra celor comunicate cu privire la această chestiune, s'a comunicat tot ce s'a spus de d-l consilier dr Tatu. D-l Dr. Tatu la rândul său n'a găsit necesar să studieze amănunţit oferta înaintată de mine, căci a comunicat ziarelor unele date ce i-s'au adus la cunoştinţă într-o convorbire telefonică, sau poate pe alte căi.

Din parte-mi asi fi preferat, ca d-l consilier Dr. Tatu să fi luat informaţiuni dela întreprinderi de păduri serioase din localitate, căci atunci s'ar fi convins că oferta pe care am înaintat-o, e mai favorabilă pentru oraş, decât pentru mine. Aceasta este cu atât mai firesc cu cât consiliul a ţinut să discute numai oferta mea.

Oferta a avut în vedere în primul rând materialul de prima necesitate, lemnele de foc.

Conform ofertei, lemnele de foc ar costa 162 lei plus 35 lei de metru cub, deci total 197 lei, atunci când metru cub al lemnelor de foc la oricare întreprindere din localitate costă cel puţin 240—250 lei. Oraşul a profitat deci 40—50 lei la fiecare metru cub, cu alte cuvinte 1000 lei de fiecare vagon.

Preţul actual pe piaţă al lemnelor de construcţie este 2500 lei iar eu am oferit metru cub cu 1200 lei.

Parii de vie, lungime de 1 metru, se vind pe piaţă cu 3500 lei mia, iar eu i-am oferit cu 2000 lei.

Veţi face un mare serviciu, domnule Director, atât mie, cât şi publicului, dacă veţi cere informaţiuni dela 2—3 întreprinderi mari din localitate, (La Roche şi Darvas, Desideriu Stern, Sudrici—Petraoa) şi vă veţi convinge că informaţiunile d-lui Dr. Tatu nu corespund realităţii.

Lemne de foc cu 242 lei, lemne de construcţie cu 7 lei bucata şi parii de vie cu 1700 lei mia, — sunt din domeniul fantaziei.

D-nii informatori n'au găsit necesar să remarce că în ofertă am accentuat lămurit, că în cazul că leul se urcă, preţurile vor scădea proporţional. Asemenea nu s'a vorbit nici de acela că oraşul este nevoit să exploateze pădurile prin întreprindere, deoarece conform contractului încheiat cu „Casa Pădurilor”, materialul exploatat se va putea întrebuiţea exclusiv pentru trebuinţele oraşului şi prin urmare nici oraşul şi nici întreprinzătorul nu poate să vândă nimic. Este foarte natural că în cazul că n'ar exista această restricţie oraşul în oricare moment ar putea realiza un câştig de cel puţin 800.000 lei.

Şi acum vă rog calculaţi şi veţi vedea că, cheltuielile vor fi exact aceleaşi, pe cari le-am calculat eu.

Dovadă că, aceasta nu este o afacere aşa bună — după cum se afirmă — este faptul, că nici o întreprindere — de altfel foarte numeroase aici, — n'a înaintat ofertă, cu toate, că, aveau ocaziune să o facă.

Eu am făcut-o numai pentru continuarea contactului ce-l aveam cu oraşul. Şi până acum am furnizat, în cele mai grele timpuri, lemne de foc oraşului, cu preţ, foarte redus şi instituţiile publice n'au suferit nici odată lipsa lemnelor. Cât priveşte câştigul din aceste furnituri, el a fost totdeauna cel admis unui negustor cinstit, nu însă milioane, căci pentru a mă putea ţine de obligaţiuni, având în vedere starea anormală de după război, a trebuit să fac mari sacrificii.

Nu Ńin absolut la exploatarea pădurilor, ceace am făcut-o cunoscut şi D-lui primar Dr Bucico, urmând numai să fiu dispensat de obligaţiunile ce le-am contractat faţă de oraş. Să exploateze oraşul pădurile cu acela pe care îl consideră că reprezintă mai mare valoare morală şi materială.

Mulţumindu-Vă, Domnule Director, pentru ospitalitate, primiţi expresiunea deosebitei me e consideraţiuni.

B. Grünstein.

Fraţi Români!

„Acţiunea Românească” va ţine Duminică 16 Martie a. c. ora 5 p. m. în sala Primăriei

Întrunire publică,

când se va constitui Comitetul local.

Vor vorbi din partea Comitetului Central d-nii Rector al Academiei de Comerţ Aurel Ciortea, prof. I. C. Câruneanu, prof. Haţegan, dela Universitatea din Cluj şi avocat Valer Pop; din localitate d-l G. Bota, d-l E. Speranţa şi d-l Ştefan Mărcuş.

Veniţi cu toţi în număr impunător ca să demonstraţi lumii că voinţa poporului român în chestiuni vitale este una şi indivizibilă.

Veniţi pentru binele vostru şi salvarea patriei voastre, veniţi să arătaţi străinilor tăria şi puterea voastră de reacţiune!

— Intrarea liberă. —

INFORMAȚIUNI

Tablourile M. M. L. L. Regele

şi Regina. Primăria locală a hotărât ca în sala festivă a palatului eu, pe peretele din dreapta, să aşeze tablourile M. M. L. L. Regele şi Regina, Dorind însă a avea o pară de adevărată artă, a intrat în tratative, de mai mult timp, cu unii cunoscători în ale artei. D-l Tigrara Samurcas a recomandat pe profesorul Ziegler din Berlin, sas, originar din Sighişoara pentru executarea acestor tablouri. S'a luat legătură cu acesta şi s'a hotărât executarea tablourilor în mărime naturală. D-l dr Cortolan Bucico, a raportat în Noembrie trecut la Arad, M. S. Regelui, acest lucru şi Suveranul şi-a exprimat mulţumirea.

Profesorul Ziegler acum se găseşte la Bucureşti şi a şi început lucrările. M. M. L. L. pozează. Vor fi gata la 1 lunie şi vor costa 200.000 Lei. Aşezarea acestor tablouri în sala primăriei se va face cu fastul cuvenit.

O întrebare consiliului comunal. Se zvoneşte că într-o şedinţă secretă, a consiliului comunal s'a reînchiriat hotelul, băile, restaurantul şi cafeneaua Rimanoczi pentru încă un an vechilor antreprenori cu chiria de 500.000 lei. Şi se mai zvoneşte că alţii ar fi oferit suma de 1.000.000 chirie pentru această întreprindere şi totuşi s'a preferat primul. Înregistrăm aceasta ca svon şi rugăm pe cei în drept să ne dea lămuriri pentru a linişti opinia publică şi a spulbera orice hănueli.

Trupa Bullinsky la Oradea-Mare. În zilele de 29—30 Martie şi 4 Aprille va veni în oraşul nostru a 3-a echipă volantă formată din artiştii teatrului naţional din Bucureşti, pentru a da trei reprezentaţii: Echipa este pusă sub conducerea d-lui Bullinsky unul din artiştii fruntaşi ai primei noastre scene. Se vor juca — la teatrul Regina Maria — Tartuffe, de Moliere. O căsnicie de Ursache şi Cain de Sabbaro.

Luni seara (17 Martie) ora 9 precis va avea loc în sala festivă a Primăriei o şezătoare culturală „Cele Trei Crişuri” la care d-l profesor universitar dela Universitatea din Cluj Onisifor Ghibu, va ţine o conferinţă despre „Cum s'a făcut unirea Basarabiei”. Va urma apoi un program artistic la care va da concursul Corul Şcolaei militare, artistul Finfi dela Teatrul Naţional din Bucureşti; iar d-na Eichner, d-nul col. Bacaloglu şi d-l inginer Eichner vor executa un Trio de Beethoven.

Din Roma se anunţă că d-l general Averescu a avut întrevederi cu Mussolini, cu miniştrii: de război, finanţe, marină şi cu alţi bărbaţi politici italieni. De asemenea, şeful partidului poporului a fost primit în audienţă de regina Elena a Italiei şi de Papa.

Incasările administraţiei financiare din Bihor. În luna Februarie, administraţia financiară, a judeţului Bihor a încasat 19.350.008,67 şi anume: Din impozite directe, 2.354.565,15, din impozite indirecte 7.041.000,75, din timbru şi înregistrări 1.976.774,48, şi din monopol 7.977.468,29.

Procese. La 27 Martie are loc, la tribunalul din localitate procesul Bogdan Ionescu — Vukurul.

Repaus. Din cauza săptămănei mari, Vineri nu a fost nici un spectacol în oraşul nostru şi nici muzicele nu au cântat prin cafenele şi restaurante.

Frigul. De câteva zile temperatura a scăzut enorm în Oradea-Mare şi întregul Bihor. S'a lăsat un frig îngrozitor care împedeca începerea muncilor agricole.

Greva gazetărilor minoritari. După 24 ore de grevă, ziaristii minoritari, fiind că au fost satisfăcuţi de partoni şi-au reluat ocupaţia. Gazetele toate au reapărut.

Serata Dr Lukacs Béla. Luni seară, la ora 9, are loc serata d-lui Lukacs Béla, în sala cercului Catolic. Artistul este cel mai bun interpretator din Berlin şi Viena. Biletele la Biroul Central de ziare şi librărie.

Inspecţi şcolare. Săptămăna aceasta a fost în oraşul nostru d-l inspector general al învăţământului profesional, d-l Ioan Sterian. D-sa a inspectat şcoala de arte şi meserii din localitate. Găsind totul în absolută ordine, d-sa a plecat spre Arad şi de acolo la Timişoara.

Acî în localitate d-l inspector a vizitat şcoala Premontrelor în care sunt instalate, cu chirie, birourile unei societăţi de asigurare şi alţi particulari. Se crede că d-sa va face emersurile necesare pentru ca această şcoală să fie luată de stat şi se va instala şcoala de arte şi meserii.

Procesul studenţilor luchişi la Văcăreşti. Se ştie că un număr de 6 studenţi acuzaţi pentru un complot, sunt închişi de aproape un an la Văcăreşti. Toate intervenţiile, chiar şi o interpelare în Cameră n'au reuşit să accelereze judecarea procesului care să puie capăt Calvarului acestor 6 studenţi. Acum se anunţă că procesul s'a fixat pentru ziua de 29 Martie şi va fi judecat de curtea cu juraţi. În timpul acestui proces care probabil va dura mai mult timp, ziarul „Libertatea” din Orştie va apare în Bucureşti cel puţin de două ori pe săptămână.

Adunarea partidului maghiar. Adunarea cea mare a partidului maghiar va avea loc la 23 Martie. În 12 Martie comitetul executiv a ţinut o şedinţă pregătitoare sub presidenţa d-lui Ştefan Ugron, la care au participat 5 membri ai comitetului.

Iucendii. Un groaznic Incendiu a distrus la Moreni şapte sonde în plină producţie, aparţinând societăţii Aquila franco-română.

O conferinţă a D-lui Mehedinţi. D-l prof. Simion Mehedinţi, invitat de despărţământul Braşov al Aştrei a ţinut o foarte instructivă şi documentată conferinţă la Braşov. A vorbit despre originile neamului arătând străvechea cultură geto-tracă pe care am moştenit-o, şi despre calităţile noastre de rasă. În încheiere arată, că ceea ce se petrece azi la noi nu e izvorât din aceste virtuţi.

„Adevăratul popor românesc, cel cu avastica geto-dacică pe glugă, blând şi moral, n'a eşit încă la suprafaţa vieţii noastre publice”.

Comitetul Teatral Sâmbătă la ora 5 a avut loc o şedinţă a comitetului teatral sub presidenţa d-lui Dr. Gh. Popa.

Parlamentul

Bucureşti, 15. — Deputatul Sever Dan în numele partidului naţional, întreabă dacă sunt adevărate ştirile că M. S. Regele a renunţat la călătoria în Italia în urma unei intervenţii energice ce s'a făcut de guvernul italian la Bucureşti.

Ministrul de externe d. Duca răspunde că nu este nici o legătură între chestiunea bonurilor şi călătoria M. S. Regelui în Italia care se amână deocamdată.

Deputatul Madgearu vorbeşte în chestiunea exportului de piele şi acuza pe ministrul de finanţe că nu a răspuns până acum la interpelările făcute.

Solomonescu citeşte deciziunea comisiei disciplinare a Camerei prin care deputatul Florian este exclus pe timp de 10 zile dela şedinţele Parlamentului.

În şedinţa Senatului, senatorul Hasnaş cere ca statul să nu şi comande diferitele medicamente prin intermediari sau societăţi private ci direct dela fabricele din străinătate.

D-l ministru Săveanu, răspunde că consiliul de miniştri a şi luat hotărâri în acest sens.

Senatorul Gussi, interpelează relativ la preţurile maxime cari nu se respectă în restaurantele din Capitală. Cere să se aplice cu severitate legea pentru înfrânarea spe-culei.

Senatorul Popovici cere ca studenţilor să li se aprobe o reducere de 50% pe C. F. R.

D. Ionel Brătianu prim-ministru, citeşte decretul regal prin care şedinţele Parlamentului se prelungesc dela 15 Martie până la 2 Mai.

Şedinţele Senatului, se amână până Miercuri.

Ultima oră

Bucureşti. Ziarul Argus se ocupă de nota ofensătoare pentru guvernul român trimisă de Mussolini. La aceasta nu se poate răspunde decât prin achitarea creditorilor italieni care s'ar putea face prin contractarea unui împrumut intern.

Argus stabileş-e că valoarea bonurilor române aflate pe pieţele italiene este de 66 385 779 lire iar comercianţii români datorează în Italia 180 milioane lire.

Bucureşti. Delegaţii României pentru conferinţa dela Viena vor pleca Joi.

Bucureşti. Vineri sa ţinut un consiliu de miniştri, care s'a ocupat cu prelungirea sesiunii parlamentare.

De asemenea consiliul de miniştri a autorizat Primăria Bucureşti pentru a face un împrumut în America.

S'a ocupat de nota Italiei şi călătoria M. S. Regelui, dacă nu ar fi cazul ca această călătorie să fie amănată.

Dr. Dionissie Sabo, medic-primar al judeţean, specialist în maladiile de piele, venerice, gynecologice şi cosmetică, şi-a instalat cabinetul medical în Strada Episc. Pavel 23. Consultaţiuni pentru dame într orele 11—1; pentru domni între 3—5 p. m.

Convocare.

Societate Anonimă pentru Export de Lemne firmă Inregistrată, prin prezenta invită pe d-nii Acționari la adunarea generală, convocată pe ziua de **28 Martie a. c. ora 11 a. m.**, care va avea loc în Biroul Societății din Oradea-Mare, Str. Casapii 2.

Obiectul:

1. Verificarea registrelor.
 2. Raportul direcțiunii asupra anului de gestiune 1923, încheierea bilanțului și hotărârea de distribuirea profitului.
 3. Alegerea unui membru în consiliul de administrație.
 4. Alegerea unui membru ca censor.
 5. Eventuale propuneri.
- Oradea-Mare, la 14 Martie 1924.

DIRECȚIUNEA.

ACTIVE

Contul-Bilanț pe anul 1923

PASIVE

Bani în număr în casa Oradea-M.	10598	90		Capital Social		500000	—
" " " " Calatele	1084	70	11683	60	Creditori	185567	26
Stoc de mărfuri			105219	—	Rezervă pentru impozite	10000	—
Imobile			72000	—	Profitul anului curent	24860	—
Debitori			472351	16			
Asigurare platită anticipativ			3313	50			
Mobilier			1000	—			
Spese de constituire și fundațiune			54860	—			
			720427	26		720427	26

Oradea-Mare, la 31 Decembrie 1923.

DIRECȚIUNEA.

Aviz.

Pentru a putea favoriza industrișii mici în privința introducerii forței motrice de curent electric, suntem învoiați ca în cazuri motivate, pe lângă garanție corespunzătoare, a furniza electromotoare cu condiții de plată în rate lunare.

Pentru funcționarea bună a motoarelor luăm răspundere pe un an.

În depozitul nostru se află în permanență motoare de la 1/2 până la 50 Cai Putere.

Oradea-Mare, la 11 Martie 1924.

Direcțiunea Uninelor Electrice ale Municipiului Oradea-Mare.

M. Bazili, director.

Regatul Romaniei Tribunalul Oradea-Mare.

C. I. 278/3—1924.

Publicațiune.

Tribunalul Oradea-Mare în conformitate cu dispozițiunile prevăzute la Art. 15 din legea XXXV. 1874 aduce la cunoștință publică, că D-l Ioan Candrea prin deciziunea No. 6708 din 15 Februarie 1924 a Ministerului de Justiție fiind numit notar public cu sediul în Oradea-Mare, în ziua de 25 Februarie 1924 și-a început funcțiunea în suzsisă calitate, având cancelaria dsale în Oradea-Mare, Parcul Traian No. 1.

Data în ședința Tribunalului Oradea-Mare ținută azi 25 Februarie 1924.

S. Chețian ss. președinte, Udrescu ss., Dr. Nesselrode ss. judecători

Pentru conformitate
Dima,
oficiant superior.

AVIZ

Toți depozitarii de ziare cari doresc să desfacă și ziarul nostru, să se adreseze direct Administrației ziarului la Oradea-Mare, Str. r. Deak No. 2.

Fondat 1919

Oficiul „Modern“

birou de expedițiuni,

vămuri, transitori,
import și export

Oradea-Mare și Episcopia-Biborului

C. & M. BOGDAN

Parcul Traian No. 1

Telefon: 888

PROBAȚI ȘI NU VEȚI REGRETA

dacă vă veți face îmbrăcămintea la CROITORIA BĂRBĂTEASCĂ

DAVID ȘI KOHN

din Str. Alexandri No. 4.

unde se execută confecționarea hainelor conform model celei mai nouă.

Prețuri tarifale:

Costum sacou 800 Lei

Pardeșiu 700 Lei

Raglan 700 Lei

Uister 700 Lei

Palton de iarnă neted . . . 800 Lei

Palton „Hamilton“ 900 Lei

„Lord“ 900 Lei

Haine de seara executate frumos cu prețurile cele mai convenabile

Non-ăți cari până acum n'au mai fost.

CONCURS.

Corporațiunea industrială înființează un post pentru un funcționar de birou care cunoaște la perfecție limba română și cea maghiară. Postul va fi retribuit cu 2800 lei lunar. Intrucât concursul publicat în luna Februarie a avut rezultat negativ, se publică un nou concurs. Doritorii de a ocupa acest post își vor înainta cererile până în ziua de 18 Martie a. c. orele 5. p. m. Corporațiunei industriale, anexând la cerere certificat de absolvirea cursului secundar complet, precum și toate actele anterioare. Postul se va ocupa la 24. Martie 1924 și după un stagiu de 2 luni, devine definitiv.

Alexandru Monus
președintele corporațiunei industriale.

Croitoria de dame

D-na Simon Vilmos

Str. Rimanczy 8.

Confecționează costume după cele mai noi modele franceze și engleze.

1—1

SLĂNINĂ ȘI UNTURĂ

PENTRU FABRICI ȘI INTREPRINDERI INDUSTRIALE ȘI MINIERE SE POATE CUM-

PARA CU PREȚUL CEL MAI AVANTAJOS, ATĂT ÎN CANTITĂȚI

MICI, CĂT ȘI CU VAGONUL

COMPLECT LA COOPERATIVA MĂCELARILOR DIN

ORADEA-MARE, Str. Lic. Real 2. Telefon 9-30

În caz de deces, în propriul d-tale interes, vizitează antrepriza creștină de pompe funebre „Pietatea“

CAROL GERMAN succesor

care aranjează cele mai frumoase și mai ieftine înmormântări în deosebi să se observe că antrepriza aceasta se află în pasajul „Vulturul“, Piața Uni-II. 1—20

Oradea-Mare Cu stimă
Ioan Tarsoly,
succesorul lui Carol German

CADOURI

Juvere, obiecte prețioase cu prețurile celea mai convenabile, la magazinul de

Bijuterii BODIS

Bul. Regele Ferdinand No. 2.

AVIZ

Tot felul de revizite Cercetăsești se pot procura ori când dela magazinul

IULIU GERGELY
CROITOR ȘI CEAPRAZAR
STRADA REGELE FERDINAND 55

Cu prețurile de mai jos:

Cămăși de cercetați
No. 32—35 și
38—40 cu . . . Lei 190—210
Pantaloni de cercetați mici și mari Lei 180—210
Pălărie de cercetați Lei 200
Cravate Lei 45
Baston Lei 40

Afară de articolele de mai sus se găesc ciorap, centurii etc. cu prețul conveniabile.